

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DOĞALTAŞ MOZAIK SANATI VE GELECEĞE AKTARILMASI

Gökhan EKİNCİOĞLU¹,

Zeynel BAŞIBÜYÜK²

Alper GÖLBAŞ³

İlkay KAYDU AKBUDAK⁴

Özet

İnsanoğlunun taşla olan ilişkisi milyonlarca yıl öncesine dayanmaktadır. Taştan imal edilmiş işlevsel aletler, insanların temel ihtiyaçlarını karşılarken estetik unsurun da içine girdiği sanatsal objeler ise insan ruhunda yarattıkları hazla etkili olmuştur. Hammadde olarak taşın kullanıldığı eserler; çeşitli takılar, heykeller ve kabartmaların yanında mozaik sanatını da içermektedir.

İnsanlık tarihinde köklü bir geçmişe sahip olan doğal taş mozaik sanatı, cazibesini günümüzde de sürdürmektedir. Bin yıllar içerisinde toplumların yaşadıkları olaylar ve kültürlerindeki gelişmeler ile motifler değişikliklere uğramış ve bu sanatın estetik değeri zenginleşerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Anadolu'da binlerce yıldır çeşitli şekillerde ve çeşitli üsluplarla gelişip şekillenen mozaik sanatının günümüzde de unutulmaması ve gelecek nesillere aktarılacak devam ettirilmesi amacıyla Ahi Evran Üniversitesi Kaman Meslek Yüksekokulu'nda bir mozaik kulübü kurulmuş ve çeşitli uygulamalar yapılmıştır. Mozaik kulübünde Anadolu'nun farklı yörelerinden gelen öğrencilerin bu sanatı tüm teknikleri ile uygulamalı olarak öğrenmeleri ve kendi yörelerine taşımaları, bir kültür mozaığı olan Anadolu'nun doğal taş mozaik sanatının yaygınlaşması ve geleceğe aktarılması noktasında önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu çalışma ile geçmişte kiliseler, hanlar, hamamlar v.b. gibi insan hayatında önemli bir yere sahip olan alanlarda kullanılan mozaik sanatının ortaya çıkışı, tarihsel gelişimi ve imalat tekniklerinin verilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra bu sanata gönül veren Kaman Meslek Yüksekokulu öğrencilerine doğal taş mozaik sanatının öğretilerek günümüzde eski popüler değerinin kazandırılması ve gelecek nesillere aktarılması hedeflenmiştir. Çalışmanın bir diğer amacı da arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkan doğal taş mozaik eserlerin restorasyonunda yetkin elemanların yetiştirilmesine kılavuzluk etmektir.

Anahtar kelimeler: Mozaik, sanat, doğal taş, sanat tarihi, Kaman

¹ Ahi Evran Üniversitesi, Kaman Meslek Yüksekokulu, Madencilik ve Maden Çıkarma Bölümü, gekincioglu@ahievran.edu.tr

² Ahi Evran Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, zbasibuyuk@ahievran.edu.tr

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ortaca Meslek Yüksek Okulu, Turist Rehberliği Programı, alpergolbas@mu.edu.tr

⁴ Ahi Evran Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü, i.akbudak@ahievran.edu.tr

NATURAL STONE MOSAIC ART FROM PAST TO TODAY AND ITS TRANSFERRING TO FUTURE

Abstract

The relationship of human with stone dates back millions of years. Functional instruments made of stone, while meeting the basic needs of people, the artistic objects that the aesthetic element has entered into have become influential in the human spirit. The artifacts in which stone is used as raw material include mosaic art besides various jewelery, sculptures and reliefs.

Natural stone mosaic art, which has a long history in human history, continues its appeal today. In the millenniums, the motifs of the developments in the events and cultures of the societies have undergone changes and the aesthetic value of this art has been enriched and reached to the present day.

A mosaic club was established in Ahi Evran University Kaman Vocational School in order to keep the mosaic art that has been developed and shaped in various forms and styles in Anatolia for thousands of years, not to be forgotten today and to be transferred to future generations and various applications were made. The students who come from different regions of Anatolia in the mosaic club will learn and apply this art with all their techniques and they will provide important contributions at the point of spreading the natural stone mosaic art of Anatolia which is a cultural mosaic and transfer it to the future.

With this work, it was targeted that both giving the emerging, historical development and manufacturing techniques of the mosaic art used in the past in the churches, in the inns, in the baths, etc. in the fields having important place in human life and teaching the students of Kaman Vocational School who are interested in this art and to be earned to natural stone mosaic art the old popular value at present and transferring it to future generations. Another aim of the work is to guide the training of qualified personnel in the restoration of natural stone mosaic artefacts unearthed in the archaeological excavations.

Key words: Mosaic, Art, Natural stone, Art history, Kaman

1. Giriş

Sanatın insanların ortaya koyduğu yapıtlardaki estetik değerlerin bütünü olduğu ve bin yıllar önce ortaya çıktığı kabul edilmektedir (Sözen ve Tanyeli, 2012, s. 266). Günümüz modern dünyasında sanat kavramının neyi ifade ettiğinin tanımlanması da karmaşık bir boyut kazanmış olup yüzyıllar içerisinde yüzlerce tanım ortaya konulmuştur. Bu tanımların özüne baktığımızda sanatı “Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı” olarak açıklamak mümkündür (TDK Güncel Türkçe Sözlük, 2005, s. 1695). Felsefeden, antropolojiye kadar farklı alanlardaki bilim insanları da kendilerine göre sanat tanımları yapmışlardır. Sanat kavramı çoğu araştırmacıya göre insanlık tarihi ile yaşıttır. Güzel sanatlar kendi içinde yedi alt dala ayrılmaktadır ve arkeolojik veriler en eski sanatsal etkinliklerin tasvir sanatı (resim ve heykel) ve müzik olduğunu göstermektedir (Turani, 2013, s.28). İnsan topluluklarının sanat anlayışları, farklı coğrafyalarda ve farklı yaşam tarzları nedeniyle oldukça değişik özellikler göstermiş, bu durum ise sanatsal açıdan zengin sayılabilecek bir estetik ve bilgi birikiminin oluşmasına vesile olmuştur (Erkan, 2011, s.111).

Sanat eserleri, çok eski çağlardan itibaren insanın, varlığını etkin ve görünür kılmak için kullandığı en önemli öğeler olmuştur. Yaşanılan sosyo-ekonomik süreçler, kültür ve inanç sistemleri her çağda insanın oluşturduğu sanat eserlerinde etkisini göstermiştir. Farklı toplum ve uygarlıklar bütün çağlar boyunca geleneksel yaşam tarzları ve beğenilerini çeşitli şekillerde açığa vurmaya çalışmış; bu ise heykel, çanak çömlek, resim ve mozaik gibi birçok sanat dalının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu sanat dallarından biri olan Mozaik Sanatı ise antik dönemlerde ortaya çıkmış ve gelişmiştir (Uğur, 2006, s. 43). Mozaik ürünler de ortaya çıktığı dönem itibarıyla yüzyıllar içerisinde farklı toplumlar ve kültürler tarafından işlenerek çeşitli değişimler geçirmiş ve günümüze kadar ulaşmış önemli sanat eserlerinden olmuştur. Gerek yapımında kullanılan malzemeler, gerekse yapım teknikleri ve oluşturulan kompozisyonlar büyük zaman dilimleri içerisinde farklılaşmış ancak mozaik eserler insanın yaşadığı mekânı süslemeye hep devam etmiştir (Şahin, 2010, s. 91). Aynı zamanda kültürel bir ürün olan mozaik sanatının çeşitli motifleri halı ve kilimlere de yansımış ülke turizmi için de kültür turizmi başlığında kendisine bir yer edinmiştir⁵.

Mozaik kelimesi etimolojik olarak Grekçe’de yer alan “moussa” kelimesinden türemiş, Roma Dönemi’nde Latince “musivum” halini almış, Ortaçağ Latincesi ’nde “musaicus” olarak değişmiş ve Fransızcaya “mosaïque” olarak geçmiştir. Mitolojik olarak Zeus’un Uranus kızı Mnemosyne (bellek) ile birleşmesinden doğan dokuz kızı olan 9 ilham perilerine “Musalar” denilirdi. Bu ilham perileri erken dönem mitoloji yazarlarına göre nympha (su kaynağı perisi) özelliği taşımışlar ve çeşme yapıları ile özdeşleştirilmişler daha geç dönemde ise şiir, müzik, dans, tiyatro gibi sanat dallarında yaratıcılık süreci sırasında sanatçıların esin kaynaklarına dönüşmüşlerdir. Musalar (Mousas) su kaynağından ilham kaynağına dönüşme sürecinde birçok eserle özdeşleştirilmişler ve etimolojik olarak mozaik (musaicus) kelimesinin dışında müzik (mousic) ve müze (museum) kelimeleri de onların adlarından türetilmiştir (Cömert, 2010, s. 76-77). Roma döneminde duvarlara mozaik uygulaması yapan sanatçılara musivarius, kaldırım ve yerlere mozaik döşeyen sanatçılara ise tessellarius ya da tessellator adı verilmiştir. Son iki kelime esasında sanatsal kompozisyona özgü küçük taşları belirlemek için kullanılan isimler olan tessellae, tesserulae ve tesserae’ dan gelmektedir. Yunancada ise mozaik taşlarına “psefoi” ya da “abakiskoi” deniyordu (Piermattei, 2007a, s. 116).

Mozaik kelimesinin sözlük anlamı ise şu şekildedir: çeşitli renklerdeki küçük boyutlu taş, cam ya da pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle gerçekleştirilen ve yapıların duvar, döşeme ve tavanlarını örten tasvir sanatıdır (Aygüneş, 2006, s. 1). Bezeyici ve süsleyici figürlü şekilleri meydana getiren ve birbirine uyan formlarla birlikte konulan ufak parçaları istenilen şekilleri koruyan önce yumuşak olan sonradan katılaşan bir harç tabakasının içinde dışa bakan tabanları ile aynı seviyeyi muhafaza edercesine bir yüzey oluşturulur. Doğal taş ve sağlam harç ile yapılan bu yüzeyler, binlerce sene geçmesine rağmen renklerinden ve desenlerinden hiçbir şey kaybetmeden dayanabilmesini sağlamaktadır (Şirin, 2011, s.4). Uruk kazılarında ortaya çıkarılan bazı kalıntılar, mozaik tekniğinin M.Ö. IV. binlerden itibaren Mezopotamya Sanatında uygulandığını kanıtlamıştır. Söz konusu uygulama pişmiş toprak tuğlaların dizilmesi ile oluşturulan dekoratif süslemelerdir (Piermattei, 2007b, s. 117).

5 *Günümüzde kültürel amaçlı seyahat eden turistlerin, arkeolojik varlıklara olan ilgilerinin daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. İnsanları kültürel turizm amaçlı seyahat etmeye teşvik eden unsurlara mozaik gibi geleneksel el sanatlarının yanında tarihi eserler; ören yerleri, yöreye ait geleneksel yiyecek içecek çeşitliliği, kutsal değerler örnek gösterilebilir (Gölbaş ve Atak, 2016: 1212).*

1.1. Mozaik Sanatının Tarihsel Gelişimi

Geç Kalkolitik Çağ'da Mezopotamya'da ilk örnekleri ortaya çıkan mozaik süslemeler sonraki dönem olan Tunç Çağları'nda mimari de denenen yeni uygulamalarla gelişim göstermiştir (Şahin ve Yastı, 2011, s. 7). Tunç Çağları'nda (M.Ö.3000-1200) ilk şehir devletlerinin ortaya çıkması ile başlayan kentler arasındaki ekonomik ve kültürel ilişkiler sayesinde gerçekleşen sanatsal alışveriş, toplumların bu tarihlerden itibaren birbirlerinden etkilenmelerinin yolunu açmış, sanat kavramı ve dolayısıyla beğenme duygusunun evrensel temaları da işlenmeye başlanmıştır. Bu dönemden itibaren sanat, uygarlıkların beşiği sayılan Mezopotamya, Anadolu ve Mısır üçgeninde önemli bir faaliyetler zinciri olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır (Erkan, 2006, s. 1).

Mozaik sanatının tarihsel gelişimine bakıldığında, bu teknikte bilinen en erken örnekler M.Ö. 4. ve 3. binli yıllara tarihlenen Mezopotamya'da yer alan Uruk-Warka ve Al Ubaid adlı Sümer kentlerinde rastlanmıştır (Uğur, 2011, s. 43; Dunbabin, 1999). Pişmiş topraktan yapılan ve çiviye andıran huni biçimli parçaların görece sivri kısmının uygulama yapılacak alana yassılaştırılmış kısmın ise dekorasyonu tamamlamak amacıyla üstte kalacak şekilde yerleştirilmesi ile oluşturulan bu mozaik tekniği duvar mozaiklerinin öncüsü niteliğindedir. Kullanılan motifler çanak çömlekler ve mühürler üzerinde de uygulanan geometrik motiflerden oluşmuştur (Resim 1).

Resim: 1- Sümer Dönemi'ne ait öncül duvar mozaği örnekleri (<http://cargocollective.com/klink/History-Cone-Mosaic-Mesopotamia>)

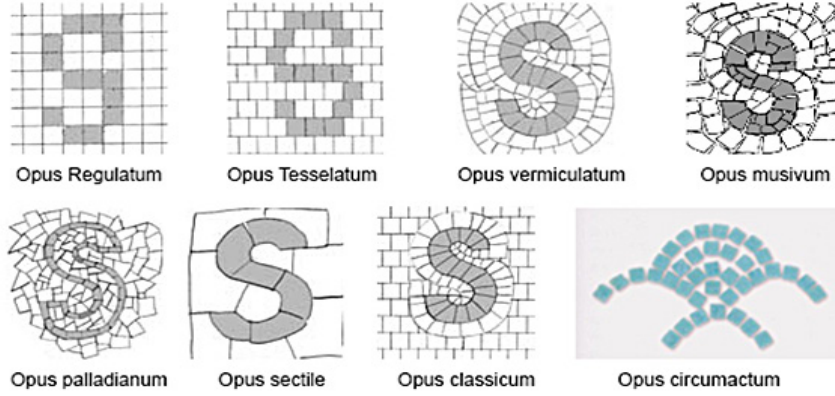
Mozaik sanatı pişmiş toprak konilerin dışında taş taban döşemeleri olarak da yapılmıştır. Mezopotamya ve Anadolu'da özellikle mekanların giriş kısmına yapılan döşemeler takip eden dönemde daha stilistik uygulamalara dönüşmüştür. Yunan karasında yer alan Delphi Kenti'nde M.Ö. 7. yy.'da siyah beyaz çakıl mozaikler bulunmaktadır (Elias-Özkan ve Özkan, 2007, s. 2). Yalnızca iki veya üç rengin hâkim olduğu geometrik ve bitkisel motifli duvar ve taban döşemeleri bir süre sonra yerini çeşitli kompozisyonların anlatıldığı çok renkli ve desenli mozaiklere bırakmıştır. Günümüze ulaşmış olan en erken desenli mozaik döşemeler yine Yunanistan'da yer almakta olup M.Ö. 5. yüzyıla tarihlenmektedir. Olynthos, Korinth, Eretria ve Sikyon Klasik döneme ait döşemelerin bulunduğu başlıca merkezler arasında sayılmaktadır. Bu döneme ait olan döşemeler düzgün, doğal çakıllardan oluşmakta olup bazı taban döşemelerde 1 cm. kadar küçük boyutlu, bazılarında ise 5 cm. ya da daha büyük boyutlu olmakla birlikte genellikle 1 veya 2 cm. arasında değişen boyutlardadır. Bazı döşemelerde kullanılmış olan çakıl taşları bikrom (iki renkli) olmakla birlikte bazılarında sarı, kırmızı ve yeşil renkler de kullanılmıştır. Çakıl taşları, geniş taşlar üzerine yerleştirilen kaba bir tabaka ve bu

tabakanın üzerinde bulunan ince bir harç tabakasına yerleştirilmişlerdir (Uğur, 2011, s. 44; Dunbabin, 1999). Helenistik ve Roma dönemlerinde mozaiklerde başta mitolojik sahneler olmak üzere çeşitli kompozisyonlar uygulanmıştır. Soylular kendi portrelerini mozaik olarak yaptırabildikleri gibi çeşitli sanatçılar da özgün eserler vermişlerdir. Özellikle Roma dönemi mozaikleri günlük yaşam, meslek grupları, sanatsal faaliyetler, din, fauna, flora gibi konularda zengin bir tasvir kaynağına dönüşmüştür. Hristiyanlık sonrası özellikle Bizans'ta mozaik dini sahnelerin tasviri amacıyla kiliselerde sıklıkla kullanılmıştır. Bu tür mozaiklerde kilise yapılarını inşa ettiren krallar, kraliçeler ve piskoposlar gibi dönemin önemli şahıslarının da tasvirleri yapılmıştır. İkonografik anlatımda ise başta İsa, Meryem, Vaftizci Yahya gibi Hristiyanlık açısından önemli kişilerin ve azizlerin tasvirleri olmak üzere İncil'de yer alan birçok olay canlandırılmıştır.

1.2. Mozaik Teknikleri

Mozaik tekniği, değişik renkte bir ya da birkaç küçük malzemenin bir araya getirilmesiyle oluşan düzenleme olarak adlandırılmaktadır. Mozaik tekniğinde malzeme olarak en çok taş, cam ve seramik tercih edilirken kumaş, kâğıt ve ahşap gibi malzemeler de kullanılmaktadır (Eren, 2012, s. 11). Mozaik, ilk uygulandığı antik çağlardan günümüze kadar değişik şekillerde uygulanmıştır. Uygulamalardaki farklılıklar, kullanılan materyallerin değişik yerleştirme ve yapıştırma esasına dayanır. Temel olarak bir mozaik yapımı desenin çizilmesi, tasarlanması, taşların döşenmesi ve yapıştırılması aşamalarından oluşur. Genel olarak mozaik çalışmalarında mermer parçalarını tutturmak için yapılış tekniğine göre ya alçı ya da diğer yapıştırıcı maddeler kullanılır (Çelik ve Bağcı 2003 s. 404).

Yunan döneminde başlayıp Roma döneminde devam eden dönemde tesserae mozaikler, 0.4 mm.'yi geçmeyen büyüklükte küp şeklinde oluşturulmuş çeşitli taşlardan yapılmaktaydı. Kendi içerisinde yüzeye uygulanış biçimine bağlı olarak da farklı mozaik teknikleri bulunmaktaydı. Bunlar Opus Regulatum (Düzenli Desen), Opus Tessellatum (Tuğla Deseni), Opus Vermiculatum (Solucan Deseni), Opus Classicum (Klasik Desen), Opus Circumactum (Dairesel Desen- Yelpaze Deseni), Opus Palladianum- Opus Palladium (Paladyen Desen), Opus Musivum olarak ayrılmaktadır. Ayrıca tabana uygulanan ve ebat olarak daha iri mermerlerin kullanıldığı bir diğer teknik Opus Sectile'dir. Balıksırtı tuğlalar kullanılarak tabana uygulanan bir diğer teknik Opus Spicatum tekniği ile duvar ve tabanlarda kullanılan tuğla tozu içeren ve su geçirmeyen ince bir harç üzerine, seyrek ancak belirli bir motif oluşturacak şekilde yerleştirilmiş kesme taşlardan oluşan Opus Signinum tekniği de vardır (Resim 2) (Uğur, 2011, s. 48; Vitruvius, 2017, s. 269). Bu mozaik teknikleri ile çeşitli şekil ve sınır tasarımları yapılarak bazen üç boyut kazanmış motifler üretilerek merkezde ana tasvir oluşturulurdu. Meander (Menderes) motifleri, diş motifleri, kademeli elmaslar, basamaklı piramitler gibi çerçeve oluşturan motifler içerisinde ana tasvir uygulanırdı (Elias-Özkan ve Özkan, 2007, s. 2).

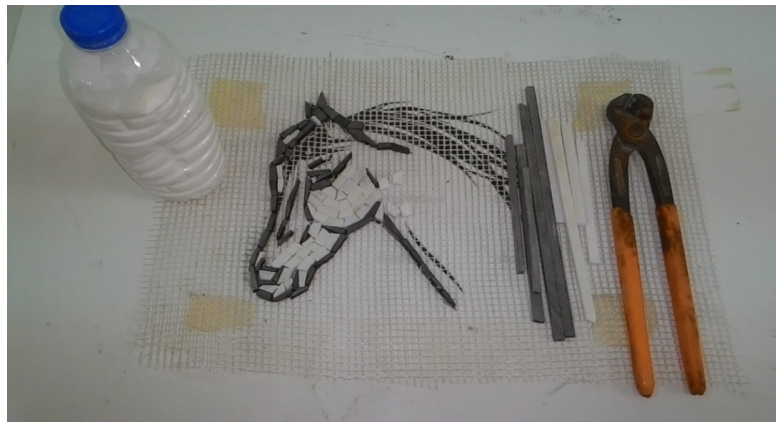

Resim: 2- Mozaik yapım teknikleri (<http://izdesigner.blogspot.com/2015/04/nghe-thuat-trang-tri-mosaic-lagi.html>)

1.3. Modern Mozaik Teknikleri

Mozaiklerin bir atölyede imalatı bugün en çok kullanılan usuldür. Bu şekilde çok küçük boyutlardaki taşlar ile en zor motifler işlenmekte ve döşeneceği yere daha sonra nakledilmektedir. Bu teknik “endirekt teknik” olarak adlandırılır. Çünkü burada mozaikler geçici olarak bir mukavva, sunta, karton veya file üzerine yerleştirilir. Kalıcı olarak döşeneceği yere sonradan taşınarak montajı yapılır. Bu nedenle bu yöntem değişik şekillerde uygulanabilir. Diğer bir teknik ise “direkt teknik” olup mozaik uygulanacak kalıcı yüzeye tatbik edilen renklendirilmiş çimentonun üzerine mozaik taşların monte edilmesidir. Bu esnada taşların belirli yönlerde belirli eğimlerle yerleştirilmesi reflektif özelliğini belirginleştirir (Çelik ve Bağcı, 2003, s. 405).

Mozaik yapımında farklı renklerde doğal taşların yanı sıra taşların kırılmasında ve şekillendirilmesinde kerpeten, yerleştirilmesinde cımbız, desenin çizilmesinde şeffaf kağıt, desenin zarar görmemesi ve tekrar kullanılabilmesi için koruyucu şeffaf naylon ve mozaik parçalarının birleştirilmesinde fiberglas fileler ile PVA (polivinil asetat) bazlı yapıştırıcılar kullanılmaktadır (Resim 3).

Resim: 3- İndirekt teknikle yapılan at başı çalışması kullanılan alet ve malzemeler (G. Ekincioglu, 2017)

2. Bulgular

Binlerce yıllık geçmişe sahip olan mozaik sanatının günümüzde de yaşatılması amacıyla Kaman Meslek Yüksekokulu'nda bir mozaik kulübü kurulmuştur. Kulüpte gerekli hammadde temini yapıldıktan sonra modern teknikler kullanılarak klasik üsluplar tekrar ele alınmıştır. Temel olarak indirekt teknik kullanılmış olup farklı malzemelerin bir araya getirilmesi ile kompleks ürünler ortaya çıkarılmıştır. Kulübe üye olan öğrenciler ağırlıklı olarak Sondaj Teknolojisi ve Maden Teknolojisi programları ile İnşaat bölümü öğrencilerinden oluşmuştur. Öğrenciler derslerde teorik olarak gördükleri doğal taşlar ile birebir temas ederek ortaya çeşitli ürünler koyma fırsatı yakalamıştır.

2.1. Ahi Evran Üniversitesi Doğal Taş Mozaik Uygulamaları

Mozaik sanatı en azından 5000 yıllık geçmişi olan oldukça köklü bir tasvir sanatıdır. Bin yıllar içerisinde yapım teknikleri ve motifler bazı değişikliklere uğramış olsa da bu sanatın estetik değeri zenginleşerek günümüze kadar ulaşmıştır. Geçmiş bin yıllar öncesine dayanan mozaik sanatının hem klasik hem de modern bir anlayışla yeniden ele alınması amacıyla Kaman MYO Mozaik Kulübü öğrencilerinin yapmış oldukları çalışmalar bu sanatın günümüzde yaşatılması ve geleceğe aktarılması açısından önem arz etmektedir.

İnsanı eğitmede veya biçimlendirmede güzel sanatların çok önemli bir yeri olduğu gibi insanları birleştirici ve kaynaştırıcı özelliği de vardır. Bu çalışma kapsamında öğrencilerde doğal taş sanatı ve tarihi aracılığı ile sanata karşı ilgisinin artırılması amaçlanmış olup Anadolu kültür ve sanat tarihinde önemli bir yer tutan mozaik sanatının yaşatılması adına Ahi Evran Üniversitesi Kaman Meslek Yüksekokulu Mozaik Kulübü öğrencilerinin yapmış olduğu eserler paylaşılmaya çalışılmıştır (Resim 4-5).

Resim: 4- Kaman MYO öğrencilerinin uygulamalarından görünüm (Z. Başbüyük, 2017)

Binlerce yıllık geçmişi olan süsleme sanatı mozaik işlemeciliğini günümüzde de devam ettirmek ve gelecek nesillere de aktarmak amacıyla Ahi Evran Üniversitesi Kaman Meslek Yüksekokulu bünyesinde Mozaik Kulübü 2009 yılında kurulmuştur. Kulübün kuruluş felsefesi mozaik çalışmaları ile öğrencilere doğal taş sanatı ve tarihi aracılığı ile sanata karşı ilgisinin artırılmasının yanı sıra Anadolu kültür ve sanat tarihinde önemli bir yer tutan mozaik sanatının yaşatılması ve geleceğe aktarılması hedeflenmiştir.

Resim: 5- İndirekt teknikle yapılan uygulama (G. Ekincioglu, 2017)

Kırmızı ve mavi doğal taş bulunması zorluğu nedeniyle yapay renklendirilmiş polyester esaslı malzemeler haricinde çalışmalarda yurdumuzun farklı bölgelerinde üretilen doğal taşlar kullanılmıştır. Ahi Evran Üniversitesi logosunun gökyüzünü simgeleyen üst kısmında mavi polyester esaslı yapay malzeme, orta kısmındaki Ahi Evran Veli'nin kuşağını temsil eden bölümde sarı renkli ve alt kısımda yeryüzünü temsil eden bölümde yeşil renkli doğal taşlar kullanılmıştır (Resim 6).⁶

Ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk, mozaik sanatı ile yaşatılmaya devam ettirilmiştir (Resim 7). Mozaik sanatının yapıldığı zamanlarda dönemin önemli mitolojik unsurları, kişileri ve dini figürleri doğal taş mozaik çalışmaları ile günümüze aktarılmıştır (Resim 8-9-10). 8 numaralı resimde görülen çalışma bir madalyon veya rozet motifidir. Bu tarz motifler özellikle Roma döneminde taban mozaiklerinde kompozisyonların merkezinde kullanılmıştır. 9 numaralı resimde “medusa başı” yapılmıştır. Yunan mitolojisine göre bakışları ile insanları taşa dönüştüren yılan saçlı Medusa'nın Perseus tarafından başı kesilmiş ve yere düşen başı alan Perseus onu saklayarak daha sonra çeşitli mücadelelerinde kullanmıştır (Cömert, 2010: 103, 105). Merkezde bulunan Medusa başının etrafındaki alan şeritte meander (menderes) motifi uygulanmıştır. Bu öge de mozaik sanatında sıklıkla kullanılmış bir öğedir. 10 numaralı resimde ise Zeugma ile özdeşleşmiş ve “çingene kızı mozaığı” olarak bilinen aslında “Toprak Ana Gaia” yı tasvir eden ünlü sahne görülmektedir.

⁶ Ahilik teşkilatı Osmanlı döneminin esnaf birliği olup ahiliğe kabul edilenlerin beline bu kuşak bağlanırdı.

Resim: 6- Ahi Evran Üniversitesi Logosu (Opus musivum) (G. Ekinciöğlü, 2017)

Resim: 7- Mustafa Kemal Atatürk silüeti (Opus Classicum ve Opus Verbiculatum) (G. Ekinciöğlü, 2017)

Resim: 8- Mozaik Madalyon (Opus Tessellatum ve Opus Circumactum) (G. Ekinciöğlü, 2017)

Resim: 9- İndirekt teknikle yapılan Medusa Başı Çalışması (Opus Classicum ve Opus Verbiculatum) (G. Ekinciöğlü, 2017)

Resim: 10- Zeugma çingene kızı (Opus Classicum ve Opus Verbiculatum) (G. Ekinciöğlü, 2017)

7-12 numaralı resimlerde görülen çalışmalar, 5 X 5 X 20 mm.'lik çubuk şeklindeki yapay ve doğal taşların uygulaması yapılacak bölgeye göre kerpeten kullanılarak uygun şekilde kırılıp yapıştırılması sonucu üretilmiştir.

3. Sonuç

İnsanoğlu doğal taşları milyonlarca yıl öncesinden günümüze kadar hayatının her alanında kullanmıştır. Taştan yapılan işlevsel aletler (ağırşak, ezgi taşı, balta, ok ucu vb.) insanın fiziksel zaruri ihtiyaçlarını karşılarken bir taraftan da renk ve dokusundaki albenisi olan kayaç ve minerallerin takı ve süs objesi olarak kullanılmaya başlanması insanların ruhsal ihtiyaçlarını doyurmada etkili olmuştur. İnsanoğlunun sanatsal gelişiminde taştan yapılmış eserlerin büyük bir yeri vardır. Bir yüzükteki mühür taşında bulunan işlemelerden devasa boyutlara kadar çıkan anıt ve yapılara kadar taştan yapılmış sanat eserleri bulunmaktadır.

Taşla yapılan sanatsal çalışmaların bir kolunu da mozaik sanatı oluşturmaktadır. Mozaik sanatı en azından 5000 yıllık geçmişi olan oldukça köklü bir tasvir sanatıdır. Mozaik sanatı zaman içerisinde, toplumların yaşadığı savaşlar, afetler, dini ritüeller gibi yaşanmışlıklar ve kültürlerindeki gelişmeler motiflere yansımış ve kimi zaman değişikliklere uğrayarak veya estetik değeri zenginleşerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Binlerce yıl öncesinde ortaya çıkan ve muhteşem eserlerin oluşturulmasına imkân sağlayan mozaik sanatının günümüzde de unutulmaması ve devam ettirilmesi amacı ile öğrencilere bu sanatın öğretilmesi ve uygulamaların yapılması temel amacımız olmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin doğal taş sanatı aracılığı ile sanata karşı ilgilerinin artırılması ve el becerilerinin geliştirilmesi de amaçlanmıştır. Bu kapsamda Anadolu kültür ve sanat tarihinde önemli bir yer tutan mozaik sanatının yaşatılması adına Ahi Evran Üniversitesi Kaman Meslek Yüksekokulunda kurulan Mozaik Kulübü öğrencilerinin yapmış oldukları eserler bu çalışmada paylaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma güzel sanatların insanı eğitmede veya biçimlendirmede çok önemli bir yerinin olduğu ve insanları birleştirici ve kaynaştırıcı özelliğinin olduğunu ortaya koyan örnek bir çalışma olmuştur. Geçmiş bin yıllar öncesine dayanan mozaik sanatının hem klasik hem de modern bir anlayışla yeniden ele alınması amacıyla Kaman MYO Mozaik Kulübü öğrencilerinin yapmış oldukları çalışmalar bu sanatın günümüzde yaşatılması ve geleceğe aktarılması açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile geleneksel mozaik uygulamalarının kökeni ve yöntemleri ele alınmış, Roma dönemi mozaik sanatının teknik özellikleri detayları ile incelenmiştir. Bu çalışma mozaik sanatı hakkında temel düzeyde bilgi sahibi olmak isteyen arkeoloji, sanat tarihi veya güzel sanatlar öğrencileri için bir altlık oluşturacaktır.

Kaynaklar

Aslan, T. (2016). Anadolu Coğrafyasında Bronz Çağ'dan Osmanlı'ya Farklı Kültür ve Medeniyetlere Ait Cam Üretimlerin Gelişimi Üzerine Bir İnceleme. Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat Dergisi, (1), 1-19.

Aygüneş, F, M. (2006). Roma Dönemi Anadolu ve Doğu Akdeniz Mozaik Sanatında Dionysos Betimlemeleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Cömert, B. (2010). Mitoloji ve İkonografi, Deki Yayınları.
- Çelik, M. Y. ve Bağcı, M. (2003). Dekoratif Mermer Mozaik Yapım Teknikleri. Türkiye IV Mermer Sempozyumu Bildiriler Kitabı.
- Dunbabin (1999). Mosaics of the Greek and Roman World, Cambridge University Press, Cambridge.
- Elias Ö., Tahira S. ve Özkan, B. (2007). From Clay Cones to Tesserae: the Generative Art of Mosaic Making. 10th International Conference on Generative Art. 1-10.
- Erkan, O. (2006). Mozaik Sanatı ve Büyük Saray Mozaikleri Restorasyon Çalışmaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Eren, G. (2012). Kamusal Alanlarda Mozaik Çalışmalar Ayasofya ve Sagrada Familia. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., 101, Sakarya.
- Gölbaş, A. ve Atak, O. (2016). “Arkeolojik Potansiyelin Kırsal Turizme Kazandırılması: Ortaca Örneği”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 9, S. 47, 1210-1223.
- Piermattei, B. (2007a). Short guide to mosaic art, Il Segno e Il Mito: nei mosaici antichi della provincia di Pesaro e Urbino, Ed: Cecilia Cassano ve Barbara Piermattei, 116-117.
- Piermattei, B. (2007b). “The origins and the history of the mosaic”, Il Segno e Il Mito: nei mosaici antichi della provincia di Pesaro e Urbino, Ed: Cecilia Cassano ve Barbara Piermattei, 117-118.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1996). Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Şahin, M. (2010). Mozaik Sanatı Antakya ve Zeugma Mozaiklerinin Resim Analizleri. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Şirin, M. (2011). Anadolu’da Roma Dönemi Mozaik Sanatında Konu Biçim Anlayışı, Bu Anlayışı Oluşturan Kültürel Etkiler Ve Bu Etkilerin Erken Hıristiyanlık Sanatına Kadarki Evrimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turani, A. (2013). Dünya Sanat Tarihi, Remzi Kitabevi.
- Uğur, T. (2011). Perge Antik Kentine Ait Mozaik Harçlarının Karakterizasyonu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 278, İstanbul.
- Üstüner, A. C. (2002). Mozaik Sanatı, Engin Yayıncılık, İstanbul.
- Vitruvius (2017). Mimarlık Üzerine, (Çiğdem Dürüşken Çev.), Alfa Yayınları.
- <http://cargocollective.com/klink/History-Cone-Mosaic-Mesopotamia> Erişim tarihi, 03.02.2018
- <http://izdesigner.blogspot.com/2015/04/nghe-thuat-trang-tri-mosaic-lagi.html> Erişim Tarihi: 04.05.2018